

Лукашов Р. С.
доцент, кандидат юридичних наук
кафедра цивільного права та процесу
Західноукраїнського національного університету

ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ В ІНТЕРНЕТІ

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується інтенсивним поширенням цифрових технологій та зростанням ролі мережі Інтернет як ключового середовища комунікації й обміну інформацією. Останнім часом соціальні мережі та інші цифрові ресурси набули значних можливостей щодо поширення інформації та відповідно впливу на громадську думку. І в той же час позитивні моменти цифровізації поєднуються разом із виникненням проблем щодо належного захисту особистих немайнових прав, зокрема права на честь, гідність і ділову репутацию. І критичним аспектом тут постає питання поширення недостовірної інформації, образливих висловлювань та анонімного контенту, здатних спричинити негативні наслідки для особи.

Конституція України закріплює, що право особи на повагу до честі, гідності та ділової репутации є основоположним особистим немайновим правом [1]. Водночас активне функціонування мережі Інтернет зумовлює появу нових проблем у сфері забезпечення ефективного захисту зазначених прав. Особливості, зокрема можливість анонімного поширення інформації, швидкість її розповсюдження та складність контролю за цифровим контентом, істотно ускладнюють ідентифікацію осіб, які порушують права інших, видалення недостовірних відомостей, а також практичне виконання судових рішень щодо їх спростування чи припинення поширення.

Важливе місце постає питанню щодо забезпечення балансу між правом на свободу слова та правом особи на захист своєї честі, гідності та ділової репутации. Законодавство України гарантує кожній особі право на повагу до своєї гідності, а також на судовий захист у разі поширення недостовірної інформації. Цивільний кодекс України визначає честь, гідність і ділову репутацию як самостійні об'єкти цивільно-правового захисту та передбачає можливість спростування неправдивої інформації, припинення її поширення і відшкодування моральної шкоди [2].

За останні роки комунікація між людьми значною мірою перемістилася в цифровий простір, що суттєво вплинуло і на характер порушень особистих немайнових прав. Соціальні мережі, онлайн-медіа, форуми, месенджери та відеоплатформи дають можливість дуже швидко поширювати будь-яку інформацію серед великої кількості користувачів. Однак поряд із позитивними аспектами цифрового розвитку виникають і суттєві ризики порушення прав людини, зокрема у випадках поширення неправдивої чи образливої інформації [3]. Особливість таких порушень

полягає в тому, що інформація в Інтернеті поширюється практично миттєво, а її повне видалення часто є складним або взагалі неможливим. Крім того, значною проблемою залишається можливість анонімного розміщення матеріалів.

На мою думку, саме поширення недостовірної інформації в мережі Інтернет сьогодні є однією з найпоширеніших форм порушення честі, гідності та ділової репутації. Така інформація здатна формувати негативне ставлення до особи, її професійної діяльності чи поведінки в суспільстві. Неправдиві відомості можуть поширюватися через публікації, коментарі, дописи в соціальних мережах або відеоматеріали [4]. Особливо небезпечними подібні дії є для юридичних осіб, адже поширення негативної інформації може суттєво вплинути на рівень довіри клієнтів і партнерів, а також завдати шкоди діловій репутації.

Вирішуючи справи щодо захисту честі, гідності та ділової репутації варто критично звертати увагу на розмежування того, що є фактичним твердженням та оціночним судженням. З аналізу чинного законодавства України та судової практики вбачається, що критика, висловлення власної думки чи суб'єктивна оцінка ситуацій чи особи загалом не підлягають спростуванню, якщо вони не містять неправдивих фактів або образливих висловлювань. Водночас поширення недостовірної фактичної інформації може бути підставою для притягнення особи до цивільно-правової відповідальності [5].

Захист честі, гідності та ділової репутації здійснюється у судовому порядку. Цивільний кодекс України передбачає такий спосіб захисту, як визнання поширеної інформації недостовірною, її спростування, а також відшкодування моральної шкоди.

В той же час з практики захисту таких прав у мережі Інтернет можемо пересвідчитися про низку проблем. Однією з найбільш поширених є складність встановлення особи порушника, особливо коли інформація поширюється через анонімні акаунти або іноземні онлайн-платформи. Крім того, на практиці нерідко виникають труднощі з виконанням судових рішень щодо видалення інформації з веб-ресурсів, власники яких знаходяться за межами України. Саме тому актуальним залишається питання вдосконалення взаємодії між судами, державними органами та адміністраціями інтернет-платформ [6, с.115].

На підставі вище наведеного вбачається, що проблема захисту честі, гідності та ділової репутації в мережі Інтернет на даний час набуває значеної актуальності і це насамперед пов'язано з активним розвитком цифрових технологій та постійним зростанням ролі онлайн-комунікації у суспільстві. Соціальні мережі, інтернет-видання та інші цифрові ресурси значно спростили процес поширення інформації, однак водночас це призвело до збільшення випадків порушення особистих немайнових прав. Недостовірна або образлива інформація в мережі може дуже швидко поширюватися серед великої кількості користувачів та негативно впливати на репутацію особи [7, с.300].

Законодавство України встановлює комплекс відповідних механізмів захисту честі, гідності та ділової репутації, зокрема можливість вимагати спростування неправдивої інформації, її видалення, а також відшкодування моральної шкоди. Проте на практиці реалізація таких механізмів часто ускладнюється через низку моментів, таких як анонімність користувачів, труднощі з установленням осіб порушників та проблеми виконання судових рішень щодо іноземних інтернет-платформ.

На мою думку, ефективний захист честі, гідності та ділової репутації у цифровому середовищі потребує не лише вдосконалення законодавства, а й формування сталої судової практики задля забезпечення балансу між свободою слова і правом людини на повагу до її честі, гідності та ділової репутації. І менш важливим є підвищення рівня правової культури користувачів мережі Інтернет та відповідального ставлення до поширення інформації в онлайн-просторі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: Законодавство України.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: Законодавство України.
3. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL: Законодавство України.
4. Про медіа : Закон України від 13 груд. 2022 р. № 2849-IX. URL: Законодавство України.
5. Європейський суд з прав людини. Практика ЄСПЛ щодо захисту честі, гідності та свободи слова. URL: [HUDOC European Court of Human Rights](#).
6. Гнатюк М. С. Захист честі, гідності та ділової репутації в мережі Інтернет // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5. С. 112–116.
7. Кохановська О. В. Інформаційне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 328 с.